

DE WOESTIJN VAN DE TARTAREN

Dino Buzzati (San Pellegrino 1906 - Milaan 1972) was journalist, schrijver van romans, verhalen en toneel en schilder. Met zijn roman *Il deserto dei Tartari* uit 1945 bereikte hij internationaal zijn grote doorbraak. Hij behoort tot de grootste Italiaanse auteurs van de twintigste eeuw. In 2006 verscheen bij Wereldbibliotheek een heruitgave van zijn roman *Een liefde* (*Un amore*, 1963).

Dino Buzzati

De woestijn van de Tartaren

Uit het Italiaans vertaald
door Anthonie Kee

De vertaler ontving voor deze vertaling een werkbeurs
van de Stichting Fonds voor de Letteren

Eerste druk 2006

Vierde druk 2016

Oorspronkelijke titel *Il deserto dei Tartari*

© 1945 Arnoldo Mondadori Editore S.p.A., Milaan

© 2006 Nederlandse vertaling Anthonie Kee /

Uitgeverij Wereldbibliotheek

Alle rechten voorbehouden

Omslagontwerp Jan Martin Wilschut

Omslagillustratie bewerkte foto uit *Vom Isonzo zum Balkan*,

München 1917

NUR 302

ISBN 978 90 284 2669 6

www.wereldbibliotheek.nl

Het was op een septembermorgen dat Giovanni Drogo, die zojuist tot officier was bevorderd, de stad verliet, op weg naar de Vesting Bastiani, zijn eerste standplaats.

Hij liet zich voor dag en dauw wekken en kleeedde zich voor het eerst van zijn leven in het uniform van luitenant. Daar eenmaal mee klaar, bekeek hij zich bij het licht van een olielamp in de spiegel, maar het blijde gevoel waarop hij had gehoopt bleef uit. Het was nog heel stil in huis, er klonken alleen wat zachte geluidjes uit een nabije kamer, waar zijn moeder bezig was op te staan om hem vaarwel te zeggen.

Dit was de dag waarnaar hij jaren had uitgekeken, het begin van zijn eigenlijke leven. Hij dacht aan de sombere dagen op de Militaire Academie, herinnerde zich de bittere avonden van studie waarop hij buiten op straat de vrije en vermoedelijk gelukkige mensen voorbij hoorde lopen; de reveilles in de winter, op de ijskoude slaapzalen, waar de geest van bestraffing hing. Hij herinnerde zich de ellende van hoe hij een voor een de dagen telde, waar nooit een einde aan leek te zullen komen.

Nu was dit allemaal voorbij, hij hoefde niet meer te verdorren boven zijn boeken, hoefde niet meer te beven voor de stem van de sergeant, eindelijk was hij officier. Al die dagen, die hem zo afschuwelijk hadden geleken, waren nu voorgoed verleden tijd, maanden en jaren die nooit meer terug zouden komen. Ja, nu was hij officier, hij zou geld hebben, mooie vrouwen zouden wellicht naar hem kijken, maar al met al – daarvan gaf Giovanni Drogo zich reken-schap – lag zijn beste tijd, zijn vroege jeugd nu wel achter hem. Zo stond Drogo in de spiegel te staren, hij zag een geforceerde glimlach op dat gezicht van hem, waarvan hij tevergeefs had proberen te houden.

Wat een onzin: waarom wist hij niet met gepaste zorgeloosheid afscheid te nemen van zijn moeder? Waarom luisterde hij niet eens naar haar laatste raadgevingen en hoorde hij niet meer dan de klank van die stem, zo menselijk en vertrouwd? Waarom liep hij met op niets gerichte nervositeit door zijn kamer heen en weer, zonder dat het hem lukte zijn horloge te vinden, zijn rijzweep, zijn pet, die toch allemaal op hun vaste plek lagen? Hij vertrok toch zeker niet ten oorlog!

Tientallen luitenanten zoals hij, zijn oude kameraden, verlieten op dit moment onder vrolijk gelach het ouderlijk huis, als gingen ze naar een feest. Waarom kwamen hem slechts zinledige algemeenheden over de lippen, in plaats van hartelijke, geruststellende woorden? De bitterheid voor het eerst het oude huis te verlaten, waar alles voor hem altijd in het teken van de hoop had gestaan, de gevoelens van vrees die elke verandering met zich brengt, de ontroering van het afscheid nemen van zijn moeder, zijn geest was er wel degelijk vol van, maar op dat alles drukte een hardnekkige gedachte, die hij niet wist te plaatsen, als een vaag voorgevoel van noodlottige wendingen, alsof hij op het punt stond aan een reis te beginnen waarvan hij niet terug zou keren.

Het eerste deel van de weg reed zijn vriend Francesco Vescovi met hem mee. Het geluid van de paardenhoeven weerklonk in de uitgestorven straten. Het begon licht te worden, de stad lag nog in diepe rust, hier en daar werd op een bovenverdieping een luik geopend, er verschenen vermoeide gezichten, even staarden onverschillige ogen naar het schitterende opkomen van de zon.

De twee vrienden spraken niet. Drogo vroeg zich af hoe de Vesting Bastiani eruit zou kunnen zien, maar het lukte hem niet zich er een voorstelling van te maken. Hij wist niet eens precies waar het fort lag, noch hoe lang hij zou moeten rijden eer hij er was. Sommigen hadden hem gezegd dat het een dag rijden te paard was, volgens anderen

was het minder, maar geen van al diegenen aan wie hij het had gevraagd was er ooit zelf geweest.

Bij de stadspoorten begon Vescovi een levendig gesprek over koetjes en kalfjes, alsof Drogo zomaar een ritje ging maken. Toen, op een gegeven moment, zei hij: 'Zie je die met gras begroeide berg? Ja, die daar. Zie je dat bouwswel daar op de top? Dat is al een onderdeel van de Vesting, een vooruitgeschoven redoute. Ik weet nog dat ik daar twee jaar geleden langs ben gekomen, ik ging er jagen met mijn oom.'

Inmiddels waren ze buiten de stad. Hier begonnen de maïsvelden, de weilanden, de rode herfstbossen. Giovanni en Francesco reden zij aan zij voort, over de witte weg onder de brandende zon. Ze waren vrienden, hadden jarenlang hetzelfde leven geleid, met dezelfde liefhebberijen, dezelfde vriendschappen; ze hadden elkaar iedere dag gezien, toen was Vescovi dikker geworden, Drogo daarentegen was officier geworden en nu voelde hij hoe ver de ander al van hem af stond. Heel dit makkelijke en elegante leven hoorde al niet meer bij hem, ernstige en onbekende zaken wachtten hem. Zijn paard en dat van Francesco – zo kwam het hem voor – hadden reeds een verschillende gang, het getrap-pel van het zijne was minder licht en levendig, als klonk er spanning en vermoeidheid in door, alsof ook het dier voelde dat het leven op het punt stond te veranderen.

Ze hadden de top van een heuvel bereikt. Drogo draaide zich om en keek naar de stad, tegen het licht in; ochtendlijke dampen stegen van de daken op. In de verte zag hij zijn huis. Hij zocht het raam van zijn kamer. Waarschijnlijk stond het al open, waren de vrouwen er aan het opruimen. Ze zouden het bed afhalen, de spullen in een kast bergen en dan de luiken sluiten. Maanden- en maandenlang zou slechts het geduldige stof daar binnenkomen en, op zonnige dagen, smalle reepjes licht. Daar bleef het weggesloten in het donker, het wereldje van zijn kinderjaren. Zo zou zijn moeder het bewaren, opdat hij zichzelf er bij terugkeer weer zou vinden, opdat hij daarbinnen weer een jongen

zou kunnen zijn, ook na langdurige afwezigheid; o, ongetwijfeld verbeeldde zij zich een voor altijd verloren geluk in stand te kunnen houden, de vlucht van de tijd te kunnen stuiten, zodat zij bij terugkeer van haar zoon alleen maar de deuren en de ramen hoefde open te zetten en alles zou weer zijn als vroeger.

Hier nam zijn vriend Vescovi hartelijk afscheid en Drogo vervolgde in zijn eentje zijn weg, in de richting van de bergen. De zon stond hoog aan de hemel toen hij het dal binnenreed dat naar de Vesting leidde. Rechts van hem, op een bergtop, was de redoute zichtbaar waarop Vescovi hem gewezen had. Het zag er niet naar uit dat het nog ver was.

Omdat hij er graag gauw wilde zijn, gunde Drogo zich niet de tijd om wat te eten, maar spoorde zijn paard, dat al moe was, aan door te gaan over de weg die steil begon op te lopen, ingeklemd tussen hoog oprijzende bergwanden. Hij kwam steeds minder mensen tegen. Aan een voerman vroeg Giovanni hoe lang het nog was naar de Vesting.

‘De vesting?’ vroeg de man op zijn beurt. ‘Welke vesting?’

‘De Vesting Bastiani,’ zei Drogo.

‘Er zijn hier geen vestingen,’ zei de voerman. ‘Daar heb ik nooit van gehoord.’

Kennelijk was de man slecht op de hoogte. Drogo reed weer door, maar naarmate de middag vorderde, bespeurde hij bij zichzelf een lichte ongerustheid. Op zoek naar de Vesting tuurde hij de randen van het dal af, hoog boven zijn hoofd. Hij stelde zich een of ander oud kasteel voor, met duizelingwekkend hoge muren. Terwijl de uren verstreken, raakte hij er meer en meer van overtuigd dat Francesco hem onjuist had geïnformeerd; de door zijn vriend aangeduide redoute moest al ver achter hem liggen. En het liep al tegen de avond.

Zie hen daar nu, Giovanni Drogo en zijn paard, hoe klein ze zijn, tegen de hellingen van de steeds hoger en woester wordende bergen. Hij blijft maar stijgen, om nog

bij dag de Vesting te bereiken, maar sneller, veel sneller dan hij stijgen vanuit de diepte, waar de bergstroom dreunt, de schaduwen. Op een gegeven moment bevinden deze zich precies ter hoogte van Drogo, op de helling aan de andere kant van de kloof, even lijkt het of ze snelheid minderen, als om hem niet te ontmoedigen, dan glijden ze omhoog over de randen van het ravijn en over de ruiter heen.

Het hele dal was reeds vol violette nevelen, slechts de naakte kammen boven de begroeide hellingen, ongelooflijk hoog, werden nog door de zon beschenen, toen Drogo plotseling voor een bouwwerk in militaire stijl stond, dat er oud en verlaten uitzag, zwart en reusachtig afstekend tegen de zuivere avondhemel. Giovanni voelde zijn hart bonzen: dit moest de Vesting zijn, maar alles, van de muren tot aan het landschap toe, ademde een ongestuvrij, onheilspellende sfeer.

Hij reed eromheen, maar vond geen ingang. Hoewel het al donker was, scheen er achter geen enkel raam licht, en evenmin was er iets te bespeuren van lantaarns van schildwachten op de weergang. Alleen een vleermuis, heen en weer fladderend voor een witte wolk. Ten slotte riep Drogo maar eens: 'Hé, is daar iemand?'

Ergens vanuit de dichte schaduwen onderaan de muren dook een man op, een of andere landloper of armoedzaaier, met een grijze baard en in zijn hand een buideltje. In de schemering echter was niet veel te onderscheiden, alleen het oogwit lichtte op. Drogo keek hem dankbaar aan.

'Wie zoekt u, heer?' vroeg de ander.

'Ik zoek de Vesting. Is het dit gebouw?'

'Er is hier geen vesting meer,' zei de onbekende op goedmoedige toon. 'Alles is gesloten, er zal hier in geen tien jaar iemand geweest zijn.'

'Maar waar is de Vesting dan?' vroeg Drogo; opeens ergerde de man hem.

'Welke vesting? Die daar misschien?' en met die woorden strekte de onbekende een arm uit en wees.

Door een spleet tussen de nabije, reeds in duisternis

gehulde rotsen, bovenaan een chaotische opgang van bergkammen, op een niet te schatten afstand, werd Giovanni Drogo op dat moment een kale bergpas gewaar, gedompeld nog in het rood van de ondergaande zon en als deel uitmakend van een betovering, en op de rand van die bergpas een regelmatige, geometrische strook met een bijzondere, gelige tint: het silhouet van de Vesting.

O, wat ver nog! Wie weet hoeveel uren te gaan, en zijn paard was al uitgeput. Gefascineerd staaide Drogo naar de Vesting en vroeg zich af wat er zo begerenswaard kon zijn aan dat eenzame, praktisch onbereikbare fort, zo ver van de wereld. Welke geheimen borg het in zich? Maar toen was het afgelopen. Reeds maakte het laatste zonlicht zich langzaam los van de verre bergpas en langs de gele bastions klonnen de grauwe schimmen van de nacht omhoog.

Hij was nog aan het rijden, toen het donker hem overviel. Het dal had zich versmald, de Vesting was verdwenen achter de dreigend oprijzende bergen. Er waren geen lichtjes, zelfs geen geluiden van nachtvogels, alleen af en toe het gemurmel van water in de verte.

Hij riep eens wat, maar de echo's van zijn stem hadden een vijandig timbre. Hij bond zijn paard aan een boomstronk aan de kant van de weg, op een plek waar het dier wat te grazen had. Vervolgens ging hij zitten, leunend tegen de helling, wachtend tot de slaap zou komen en intussen denkend aan de weg die hij nog te gaan had, aan de mensen die hij in de Vesting zou aantreffen, aan het leven dat nog voor hem lag, zonder daarin enige reden tot vreugde te vinden. Het paard stampte af en toe met de hoeven, op een vreemde, vervelende manier.

In de vroege morgen, eenmaal weer op pad, zag hij dat er aan de andere zijde van het dal, op gelijke hoogte, nog een weg liep, en even later ontwaarde hij daar iets wat bewoog. De zon reikte nog niet tot die plek, schaduwen vulden de inhammen en maakten het onmogelijk iets te onderscheiden. Drogo echter ging sneller rijden en zo lukte het hem op dezelfde hoogte te komen, waarna hij vaststelde dat het om een man ging: een officier te paard.

Een man als hij, eindelijk; een welwillend wezen met wie hij zou kunnen lachen en grappen maken, praten over het gemeenschappelijke leven dat hen te wachten stond, over de jacht, vrouwen, de stad. Over de stad waarvan Drogo nu het idee had dat die in een wereld heel ver achter hem lag.

Intussen versmalde het dal zich nog meer, zodat de beide wegen dicht bij elkaar kwamen en Giovanni Drogo zag dat de andere ruiter een kapitein was. Eerst durfde hij niet

te roepen, dat zou zinloos zijn en van weinig respect getuigen. Wel groette hij, meer dan eens, door de rechterhand naar de pet te brengen, maar de ander reageerde niet. Kennelijk had hij Drogo niet opgemerkt.

‘Kapitein!’ riep Giovanni ten slotte, een en al ongeduld. En hij salueerde opnieuw.

‘Wat is er?’ klonk een stem van de overzijde. De kapitein had halt gehouden, had volgens de regels gesalueerd en vroeg Drogo nu naar de reden van diens roepen. Er lag geen enkele strengheid in die vraag; wel was duidelijk dat de officier verbaasd was.

‘Wat is er?’ echode de stem van de kapitein, dit keer lichtelijk geïrriteerd.

Giovanni stond stil, zette de handen als luidspreker aan de mond en antwoordde uit volle borst: ‘Niets! Ik wilde u alleen maar groeten!’ Het was een dwaze verklaring, beledigend bijna, want ze zou kunnen doen denken aan een grap. Drogo had er meteen spijt van. In wat voor belachelijk wespennest had hij zich gestoken, alleen maar omdat hij aan zichzelf niet genoeg had.

‘Wie bent u?’ riep de kapitein terug.

Dat was de vraag die Drogo al vreesde. Dit vreemde tweegesprek, over het dal heen, begon daarmee iets van een hiërarchisch verhoor te krijgen. Een vervelend begin, want het zat er wel in, als het al niet zeker was, dat de kapitein bij de Vesting hoorde. Hoe dan ook, hij moest antwoord geven.

‘Luitenant Drogo’ riep Giovanni, om zich voor te stellen.

De kapitein kende hem niet, naar alle waarschijnlijkheid kon hij vanaf die afstand zijn naam niet verstaan, maar hij leek er genoeg mee te nemen, want hij vervolgde zijn weg, na een teken van verstandhouding, als om te zeggen dat ze elkaar binnenkort zouden ontmoeten. Inderdaad verscheen er na een half uur, bij een versmalling van de bergkloof, een brug. De beide wegen voegden zich samen.

Bij de brug kwamen de twee mannen elkaar tegen. De kapitein bleef te paard, ging naast Drogo rijden en gaf hem een hand. Hij was een jaar of veertig, misschien iets ouder, met een mager, voornaam gezicht. Zijn uniform was van eenvoudige snit, maar geheel reglementair. Hij stelde zich voor: 'Kapitein Ortiz.'

Terwijl hij hem de hand drukte, kreeg Drogo het idee eindelijk de wereld van de Vesting binnen te treden. Dit was de eerste band en er zouden nog talloos veel andere volgen, allerlei verschillende, die hem erbij zouden betrekken.

Meteen daarop reed de kapitein weer verder; Drogo volgde, half naast en half achter hem, uit respect voor zijn rang, wachtend op een of andere vervelende toespeling op het gênante gesprekje van zo-even. De kapitein zweeg echter, misschien had hij geen zin in praten, misschien was hij verlegen en wist hij niet hoe te beginnen. De weg liep steil omhoog en de zon scheen fel, zodat de beide paarden langzaam vorderden.

Ten slotte zei kapitein Ortiz: 'Zojuist, vanaf de overkant, heb ik uw naam niet goed verstaan. Droso, dacht ik?'

'Drogo, met een g,' antwoordde Giovanni, 'Giovanni Drogo. Ik hoop juist, kapitein, dat u me niet kwalijk neemt dat ik naar u geroepen heb. Weet u,' voegde hij er in ver-warring aan toe, 'vanaf de andere kant van het dal heb ik niet gezien wat uw rang was.'

'Dat was natuurlijk niet te zien,' gaf Ortiz toe, die ervan afzag hem tegen te spreken, en hij lachte.

Zo reden ze een poosje door, allebei enigszins opgelaten. Toen vroeg Ortiz: 'En, waar gaat de reis heen?'

'Naar de Vesting Bastiani. Dit is toch de goede weg?'

'Jazeker, inderdaad.'

Ze zwegen, het was warm, nog steeds bergen alom, reus-achtige, begroeide, ruige bergen.

'U komt dus naar de Vesting?' vroeg Ortiz. 'Met een of andere boodschap misschien?'

'Nee, kapitein, ik kom er dienst nemen, ik ben er inge-deeld.'

‘Ingedeeld bij het kader?’

‘Bij het kader, ik denk van wel. Het is mijn eerste standplaats.’

‘Juist, bij het kader dus... Goed, heel goed... dan feliciteer ik u daarmee.’

‘Dank u, kapitein.’

Ze zwegen en reden nog een poosje door. Giovanni had hevige dorst, er hing een houten veldfles aan het zadel van de kapitein en het kloppen van het water daarin was hoorbaar.

‘Voor twee jaar?’ vroeg Ortiz.

‘Twee jaar? Hoe bedoelt u, kapitein?’

‘Met twee jaar bedoel ik dat u de gebruikelijke dienst voor twee jaar vervult, nietwaar?’

‘Twee jaar? Ik weet het niet, het aantal jaren is me niet meegedeeld.’

‘O, vanzelfsprekend, twee jaar, dat geldt voor alle aankomende luitenants, twee jaar en dan gaan jullie weer.’

‘Twee jaar, geldt dat voor iedereen?’

‘Twee jaren die wat anciënniteit betreft voor vier tellen, natuurlijk, daar gaat het jullie om, anders zou niemand deze post aanvragen. Ach, als het je om een snelle carrière gaat, dan neem je de Vesting op de koop toe, nietwaar?’

Drogo was daar helemaal niet van op de hoogte, maar hij wilde niet voor gek staan en probeerde zich op de vlakte te houden: ‘Ongetwijfeld zal menigeen...’

Ortiz hield niet aan, het onderwerp leek hem niet te interesseren. Maar nu het ijs gebroken was, durfde Giovanni te vragen: ‘Maar geldt het voor iedereen in de Vesting dat de jaren dubbel tellen?’

‘Voor wie bedoelt u?’

‘Ik bedoel: voor alle officieren?’

Ortiz grinnikte: ‘Nou, voor allemaal! Stel je voor! Alleen voor de lagere rangen natuurlijk, wie zou anders nog vragen erheen te mogen?’

‘Ik heb er niet om gevraagd,’ zei Drogo.

‘U hebt er niet om gevraagd?’

‘Nee, kapitein, pas twee dagen geleden hoorde ik dat ik op de Vesting was ingedeeld.’

‘Nou, dat is inderdaad vreemd.’

Ze zwegen weer, elk leek zo zijn eigen gedachten te hebben. Maar toen zei Ortiz: ‘Tenzij...’

Giovanni schrok op: ‘Wat zegt u, kapitein?’

‘Ik zei: tenzij er geen enkel ander verzoek was, waarna men u de dienst heeft toegewezen.’

‘Dat is ook mogelijk, kapitein.’

‘Ja, zo moet het zijn gegaan.’

Drogo keek naar de scherp omlinjende schaduwen van de twee paarden op het stof van de weg, de hoofden die bij elke stap ja-ja knikten; hij hoorde hun viervoudige hoefgetrappel, het zoemen van een bromvlieg, en verder niets. Het einde van de weg was niet te zien. Af en toe, als het dal een bocht maakte, zag je voor je uit, heel hoog en scherp afgetekend tegen de steile hellingen, de weg die zigzag opklom. Was je daar eenmaal aangekomen en keek je omhoog, dan zag je nog steeds de weg voor je, steeds hoger.

Drogo vroeg: ‘Kapitein, neemt u me niet kwalijk...’

‘Zegt u het maar.’

‘Is het nog ver?’

‘Niet ver, tweeënhalf uur misschien, of misschien wel drie, in dit tempo. In feite is het zo dat we er omstreeks het middaguur al wel kunnen zijn.’

Ze zwegen een poosje, de paarden waren kletsnat van het zweet, dat van de kapitein was moe, het sleepte met de benen.

‘U komt van de Koninklijke Academie, is het niet?’ vroeg Ortiz.

‘Ja, kapitein, van de Academie.’

‘Zo, en vertelt u eens: is kolonel Magnus daar nog?’

‘Kolonel Magnus? Dat dacht ik niet, ik ken hem niet.’

Nu versmalde het dal zich, de stralen van de zon drongen niet meer tot de bergpas door. Terzijde openden zich hier en daar duistere kloven waar ijsskoude winden uit woeien, en hoog daarboven werden steile, kegelvormige bergen zicht-

baar; aan twee of drie dagen, zou je zeggen, had je nog niet genoeg om zo'n top te bereiken, zo hoog leken ze.

'En vertelt u me eens, luitenant,' zei Ortiz, 'is majoor Bosco er nog? Geeft hij nog steeds schietonderricht?'

'Nee, kapitein, dat dacht ik niet, Zimmermann doet dat, majoor Zimmermann.'

'Ja, Zimmermann, inderdaad, die naam heb ik horen noemen. Er zijn nogal wat jaartjes voorbijgegaan, sinds mijn tijd daar... iedereen zal wel vervangen zijn.'

Elk had nu zijn eigen gedachten. De weg was weer in de zon komen te liggen, de ene berg volgde op de andere, steeds steiler en hier en daar met rotswanden.

'Ik heb het gisteravond vanuit de verte gezien,' zei Drogo.

'Wat, de Vesting?'

'Ja, de Vesting.' Hij hield even stil. Toen, om iets aardigs te zeggen: 'Het moet een grandioos geheel zijn, hè? Het leek me geweldig groot.'

'Grandioos, de Vesting? Nee, nee, een van de kleinste, een heel oud bouwwerk, vanuit de verte maakt het een bepaalde indruk.'

Na een korte stilte voegde hij daaraan toe: 'Heel erg oud en volkomen achterhaald.'

'Maar het is toch een van de belangrijkste forten?'

'Nee nee, het is een vesting van de tweede categorie,' antwoordde Ortiz. Het was of hij er plezier in had er negatief over te spreken, maar op een bijzondere toon; zoals iemand het leuk vindt de feilen van zijn zoon op te noemen, in de vaste overtuiging dat deze in het niet vallen tegenover diens enorme verdiensten.

'Het is een stuk dode grens,' ging Ortiz door. 'Er is dus nog nooit iets veranderd, alles is nog steeds hetzelfde als een eeuw geleden.'

'Wat bedoelt u met een dode grens?'

'Een grens die geen zorgen baart. Voorbij die grens ligt een uitgestrekte woestijn.'

'Een woestijn?'

‘Een echte woestijn, stenen en kale aarde, de woestijn van de Tartaren wordt hij genoemd.’

‘Waarom van de Tartaren?’ vroeg Drogo. ‘Waren de Tartaren hier?’

‘Lang geleden wel, geloof ik. Maar dat is vooral een legende. Er schijnt daar nooit iemand langs te zijn gekomen, zelfs in vroegere oorlogen niet.’

‘De Vesting heeft dus nooit ergens toe gediend?’

‘Nooit,’ zei de kapitein.

De weg liep steeds verder omhoog, er was geen boom meer te bekennen, nog slechts hier en daar een struik; verder verschroeiide velden, rotsen, rode aardverschuivingen.

‘Neemt u me niet kwalijk, kapitein, zijn er in de buurt van de Vesting ook dorpen?’

‘Niet in de buurt. Je hebt San Rocco, maar dat zal zo’n dertig kilometer weg zijn.’

‘Er valt dus niet veel te beleven, stel ik me zo voor.’

‘Niet veel, in feite valt er niet veel te beleven.’

Het was frisser geworden, de hellingen liepen minder steil op, gaven het gevoel dat de uiteindelijke bergkammen niet ver meer waren.

‘En verveelt men zich daar dan niet, kapitein?’ vroeg Giovanni op vertrouwelijke toon, en hij lachte erbij, als om te laten blijken dat hem dat weinig zou uitmaken.

‘Men went eraan,’ antwoordde Ortiz, en min of meer terechtwijzend voegde hij daar aan toe: ‘Ik ben er al bijna achttien jaar. Nee, ik vergis me, die achttien jaren zitten er al op.’

‘Achttien jaar?’ vroeg Giovanni, onder de indruk.

‘Achttien,’ antwoordde de kapitein.

Een vlucht raven scheerde langs de beide officieren en schoot omlaag, het trechtervormige dal in.

‘Raven,’ zei de kapitein.

Giovanni antwoordde niet, hij dacht aan het leven dat hem wachtte: die wereld, die eenzaamheid, die bergen, ze waren hem vreemd. Hij vroeg: ‘Maar is er onder de

officiëren die de Vesting als eerste standplaats hebben wel eens iemand die blijft?’

‘Tegenwoordig niet veel,’ antwoordde Ortiz, die een beetje spijt had negatief over de Vesting te hebben gesproken, nu hij merkte dat de ander hierdoor een overdreven voorstelling kreeg. ‘Bijna niemand zelfs. Tegenwoordig willen ze allemaal naar een luisterrijk garnizoen. Ooit betekende de Vesting een eer, tegenwoordig lijkt het wel een straf.’

Giovanni zei niets, maar de ander hield aan: ‘Tenslotte is het een grensgarnizoen. In het algemeen worden daar de beste krachten heen gestuurd. Een post aan de grens blijft in feite altijd een post aan de grens.’

Drogo zweeg, hij voelde zich opeens beklemd. De horizon had zich verruimd, in de verte verschenen er merkwaardige contouren van rotsachtige bergen, scherpe kartels die elkaar verdrongen aan de hemel.

‘Tegenwoordig zijn zelfs in het leger de opvattingen veranderd,’ vervolgde Ortiz. ‘Ooit betekende de Vesting Bastiani een grote eer. Tegenwoordig zeggen ze dat het een dode grens is, ze vergeten dat een grens altijd een grens blijft en dat je maar nooit weet...’

Een beekje kruiste de weg. Ze hielden halt om de paarden te laten drinken, en zelf stapten ze af om even de benen te strekken.

‘Weet u wat er in feite prima voor elkaar is?’ vroeg Ortiz, en hij lachte smakelijk.

‘Wat, kapitein?’

‘De keuken, u zult eens zien hoe er in de Vesting gegeten wordt. Dat verklaart ook de veelvuldige inspecties. Om de veertien dagen een generaal.’

Drogo lachte uit beleefdheid. Hij kwam er niet uit of Ortiz nu een idioot was, of hij iets verborg of dat hij dit allemaal zomaar zei, zonder dat er iets achter stak.

‘Uitstekend,’ zei Giovanni. ‘Ik rammel van de honger.’

‘O, we zijn er bijna. Ziet u die bult met die vlek van kiezels? Nou, daarachter is het.’

Ze gingen weer op weg en meteen voorbij de bult met de vlek van kiezels bereikten de twee officieren de rand van een flauw oplopende hoogvlakte en voor hen, op een paar honderd meter afstand, verscheen de Vesting.

Vergeleken met hoe Drogo deze de vorige avond had gezien, leek ze nu inderdaad nogal klein. Vanuit het centrale fort, dat vooral veel weg had van een kazerne zonder al te veel ramen, liepen twee dikke, lage, gekanteelde muren die het verbonden met de flankredoutes, twee aan elke kant. Met deze muren werd de hele bergpas, zo'n vijfhonderd meter breed en ingeklemd tussen hoge, steile rotsen, min of meer afgesloten.

Rechts, juist onder de bergwand, vertoonde de vlakte een zadelvormige inzinking; daar liep de oude weg over de pas, maar hij kwam niet verder dan deze muren.

Uit het fort klonk geen gerucht, het lag in de volle middagzon, nergens was schaduw. Zijn muren (de voorkant was op het noorden gericht, en dus niet te zien) strekten zich kaal en geelachtig uit. Een bleke rookpluim steeg op uit een schoorsteen. Op de hele rondegang langs het hoofdgebouw, over de muren, langs de redoutes, zag je tientallen schildwachten, het geweer geschouderd, volgens een vast schema heen en weer lopen, elk een klein stukje. Als slingeruurwerken tikten ze de tijd weg, zonder de betovering van die immense eenzaamheid te verbreken.

Rechts en links, zover het oog reikte, strekten de bergen zich uit in steile, zo te zien ontoegankelijke ketens. Ook deze zagen er gelig en verschroeid uit, althans op dit uur van de dag.

Onwillekeurig deed Giovanni Drogo zijn paard halt houden. Traag liet hij zijn blik over die sombere muren glijden, maar het lukte hem niet de zin ervan te achterhalen. Hij dacht aan een gevangenis, hij dacht aan een verlaten kasteel. Een vlag op het fort, die eerst slap langs de stok neerhing, begon bij een zuchtje wind weifelend heen en weer te waaien. Vaag hoorde je de klank van een trompet. De schildwachten liepen langzaam heen en weer. Op het

plein voor de ingang waren drie, vier man (vanuit de verte zag je niet of het soldaten waren) bezig zakken op een kar te laden. Alles echter leek stil te staan in een geheimzinnige loomheid.

Ook kapitein Ortiz had halt gehouden om naar het bouwwerk te kijken.

‘Daar heb je het,’ zei hij, al was dat echt nergens voor nodig.

Nu vraagt hij me wat ik ervan vind, dacht Drogo, en dat ergerde hem al bij voorbaat. Maar de kapitein zweeg.

Ze was weinig indrukwekkend, de Vesting Bastiani, met die lage muren, ze was in geen enkel opzicht mooi, de torens en bastions waren niet pittoresk, er was helemaal niets dat iets aan die kaalheid kon afdoen, niets dat de aangename kanten van het leven in herinnering kon doen brengen. En toch, net als de vorige avond vanuit de diepte van de bergkloof, stond Drogo er gebiologeerd naar te kijken en voelde hij een onverklaarbare opwinding in zijn hart.

En daarachter, wat was daar? Aan de andere kant van dat weinig gastvrije gebouw, voorbij de kantelen, de kazematten, de kruithuizen, die je het zicht benamen, welke wereld opende zich daar? Hoe zag het rijk van het Noorden eruit, die woestijn vol stenen die niemand ooit doorkruist had? Op de kaart – herinnerde Drogo zich vagelijk – was voorbij de grens een uitgestrekt gebied met maar heel weinig namen aangegeven, maar van bovenaf het fort zou er toch wel een dorpje te zien zijn, een veldje, een huis, of toch alleen maar de troosteloosheid van een onbewoonde vlakte?

Opeens voelde hij zich alleen: al zijn soldateske overmoed, tot op dat moment zo vanzelfsprekend, zolang hij maar zijn rustige garnizoensleven leidde, zolang hij gerieflijk gehuisvest was, met zijn vrolijke vrienden steeds aan zijn zijde, met de nachtelijke avontuurtjes in de parken, al zijn zelfvertrouwen was hem plotseling ontvallen. De Vesting kwam hem voor als een van die onbekende werelden waarvan hij nooit in ernst had gedacht ertoe te kunnen

behoren, niet omdat ze hem zo vreselijk leken, maar omdat ze zo eindeloos ver van zijn gewone leven afstonden. Een wel heel veeleisende wereld, zonder enige andere glans dan die van zijn geometrische wetten.

O, omkeren. Niet eens de drempel van de Vesting overgaan, weer afdalen naar de vlakke, terug naar zijn stad en zijn oude gewoonten. Dit was Drogo's eerste gedachte en het kan best zijn dat zoveel zwakheid voor een soldaat schandelijk is, maar als het moest zou hij deze dadelijk opbiechten, als men hem dan meteen weer liet gaan. Een dichte witte wolk verscheen boven de onzichtbare noordelijke horizon, en gleed over de glacis, terwijl de schildwachten onverstoorbaar, als robots, onder de hoog aan de hemel staande zon op en neer liepen. Drogo's paard hinnikte. Toen werd het weer doodstil.

Ten slotte maakte Giovanni zijn blik van de Vesting los en keek opzij, naar de kapitein, in de hoop op een vriendelijk woord. Ook Ortiz was roerloos stil blijven staan en tuurde ingespannen naar de gele muren. Ja, hij die daar al achttien jaar woonde, stond gefascineerd naar deze muren te kijken, als zag hij een wonder terug. Het was of hij niet moe werd ze te beschouwen en langzaam gleed er een vage glimlach, van droefenis en vreugde tegelijk, over zijn gezicht.